

ביאורים

האופן השני שהחסיד מבטא במעשיו הוא אהבתו אל ה'. כל רצונו הוא להידבק בה' ובדברי תורתו ודבר זה ניכר במעשיו.

בזמנים שבהם טוב לאדם, קל מאוד להרגיש אהבה לה' על כל הטוב שגומל עמנו, אולם לא תמיד קל להרגיש את האהבה לה', ישנם זמנים שבהם יש קשיים וצרות לאדם והוא אינו מבין כיצד ה' הרחום והחונן מביא עליו צרות כאלו.

דרך התמודדות אחת היא שהאדם יבין שאולי מגיעים לו ייסורים, יצדיק את הדין ויקבל את הייסורים בשמחה, אך זו אינה דרכו של החסיד. החסיד לא מסתפק בהשלמה עם הרע, אלא מבין שיש תכלית בהנהגתו הנסותרת של ה' יתברך - כל מה שעושה ה', עושה הוא לטובה [ברכות ט ע"ב]. אף אם ה' מביא פורענות כואבת, גם היא באה מתוך כוונה טובה כחלק מהמהלך לתיקון העולם, אף אם כרגע קשה לנו להבין זאת. אדם ללא ניסיון ברפואה שייכנס לחדר ניתוח במהלך השתלת לב יתחיל לצעוק ולהשתולל, כשיראה כיצד הרופאים מוציאים את ליבו הפועם של המנותח! אך אם יישאר עד לסוף הניתוח יראה כיצד הרופאים משתילים לו לב בריא יותר, וסוגרים את צלעותיו. רק בסוף הניתוח יובן שכל מעשי החיתוך שעשו הרופאים בהתחלה היו לטובה - "מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת" [קידושין לא ע"א].

אך ישנה גם מידה עליונה יותר, שבה יכולים לנהוג רק אנשים גדולים וקדושים יותר. הקשיים הגדולים נותנים לאדם הזדמנות להראות את עוצמת דבקותו בה', להראות שאף בזמנים הקשים ביותר הוא אינו מרפה מאהבת ה'. על כן חסידים גדולים יחפצו לזכות לרגעים אלו, כמסופר על רבי עקיבא שחיכה כל ימיו לקיים את מצוות אהבת ה' במידה הגדולה ביותר - "בכל נפשך - אפילו נוטל את נפשך" [ברכות סא ע"ב].

הרחבות

• בכל לבבך

ענין האהבה הוא שיהיה האדם חושק ומתאנה ממש אל קרבתו יתברך. הרמח"ל מסביר כי האהבה היא קרבה וחיבור, וכשהיא מתגברת היא מולידה תשוקה אל מי שאוהבים [אדיר במרום קעד]. בדבריו כאן מתבאר שאהבתו של החסיד היא אהבה כזו המולידה השתוקקות. הרמב"ם מתאר איך אהבת ה' ממש 'מנהלת' את חי עובד ה': "ובזמן שיאהב את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצוות מאהבה. וכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה, יתרה, רבה, עזה עד מאוד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד, כאלו חולי האהבה שאין דעתם פנויה מאהבת אותה אישה שהוא שוגה בה תמיד... והוא ששלמה אומר דרך משל 'כי חולת אהבה אני'. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה" [הלכות תשובה י, ב-ג].

• ייסורין של אהבה

שלא תהיינה הצרות והדוחקים קשי ומניעה אל האהבה. "כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו מדכאו בייסורין" [ברכות ה ע"א], הגמרא מסייגת ואומרת כי מימרה זו מדברת במי שחפץ בייסורים אלו.

מדוע ה' בכלל מביא ייסורים על האדם? הרב קוק מסביר: "שמי שזכה לפניו יתברך שיתעלה במעלות עליונות יותר מטבע יצירתו, מדכאו ביסורין כדי שעל ידי הזיכור יזכה לאותן המעלות שאינן לפי טבעו, והנה זהו בתורת שכר טוב לפניו יתברך" [עין איה, ברכות א, לד]. הייסורים מרוממים אדם כזה למעלות עליונות.

וידבר עתה מענין האהבה, וענפיה הם שלשה, השמחה, הדבקות והקנאה.

הנה ענין האהבה הוא שיהיה האדם חושק ומתאנה ממש אל קרבתו יתברך, ורודף אחר קדושתו, כאשר ירדף איש אחר דבר הנחמד מפניו המדה עזה, עד שיהיה לו הזכרת שמו יתברך ודבר בתהלותיו והעסק בדברי תורתו ואלהותו יתברך שעשועו וענג ממש, כמי שאוהב את אשת נעוריו או בנו יחידו אהבה חזקה, אשר אפלו הדבורים הם יהיה לו לנחת ותענוג, וכענין הכתוב (ירמיה לא, ט), "כי מדי דברי בו זכר אצקרונו עוד".

הנה ודאי שמי שאוהב את בוראו אהבה אמיתית, לא יניח עבודתו לשום טעם שבעולם, אם לא יהיה אנוס ממש, ולא יצטרך רצוי ופנתוי לעבודה, אלא אדרבא לבו ישארו וירצהו אליה, אם לא יהיה עכוב גדול שימנעוהו. הנה זאת היא המדה הנחמדת אשר אליה זכו החסידים הראשונים קדושי עליון, וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מב, ג-ג), "כאילו תערג על אפיקי מים, פן נפשי תערג אליך אלהים, צמאה נפשי לאלהים לאל חי, מתי אבוא וגו'". ואומר (שם טז, א), "ונכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'" וגו', (שם טז, ב), "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" וגו', כל זה מתקף התשוקה שהיה משתוקק לו יתברך, וכענין מה שאמר הנביא (ישעיה כו, ח), "לשמך ולזכרך תאנת נפש", ואומר (שם טז, ט), "נפשי אויתיק בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך". ודוד עצמו אמר (תהלים טז, ז), "אם זכרתיך על יצועי באשמרות אהבה בך", באר הענג והשעשוע שהיה לו בדברו בו ובשבחי יתברך שמו, ואמר (שם קט, מז), "ואשתעשע במצותיך אשר אהבת", ואמר (שם טז, כד), "גם עדתיך שעשעתי" וכו'.

הנה זאת ודאי שאהבה זאת צריך שלא תהיה אהבה התלויה בדבר, דהיינו שיאהב את הבורא יתברך על שמייטיב אליו ומעשירו ומצליח אותו, אלא כאהבת הבן לאביו, שהיא אהבה טבעית ממש, שטבעו מכריחו וכופהו לזה, כמאמר הכתוב (דברים לב, ו), "הלוא הוא אביך קנה". ומבין האהבה הזאת הוא בזמן הדחק והצרה. וכן אמרו זכרונם לברכה (ברכות נד ע"א), "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ו, ה) - "אפלו נוטל את נפשך", "ובכל מאדך" - "ובכל קמונך".

אמנם כדי שלא תהיינה הצרות והדוחקים קשי ומניעה אל האהבה, יש לאדם להשיב אל עצמו שתי תשובות, האחת מהן - שיהיה לך נפש, והשנייה - לחכמים בעלי הדעה העמוקה. האחת היא, "כל מאי דעבדין מן שמאי לטב" (ברכות ט ע"ב), וזה, כי אפלו הצער הוא, והדחק הנראה בעיניו רעה, איננו באמת אלא טובה אמיתית, וכמשל הרופא החותך את הבשר או את האבר שנפסד כדי שיבריא שאר הגוף ולא ימות, שאף על פי שהמעשה אכזרי לכאורה, אינו אלא רחמנות באמת - להיטיבו באחריתו, ולא יסיר החולה אהבתו מהרופא בעבור זה המעשה, אלא אדרבא - יוסיף לאהבה אותו. כן הדבר הזה, כשיחשב האדם שכל מה שהקדוש-ברוך הוא עושה עמו - לטובתו הוא עושה, בין שיהיה בגופו, בין שיהיה במקומו, ואף על פי שהוא אינו רואה ואינו מבין איך זה הוא טובתו, ודאי טובתו הוא, הנה לא תחלש אהבתו מפני כל דחק או כל צער, אלא אדרבא תגבר ונוספה בו תמיד.

אף בעלי הדעה האמתית אינם צריכים אפלו לטעם הזה, כי הרי אין להם לכוון עצמם כלל, אלא כל תפלתם להגדיל כבוד שמו יתברך, ולעשות נחת רוח לפניו, וכל מה שיתגברו עוברים נגדם עד שיצטרכו הם יותר פח להעבירם, הנה יאמץ לבם וישמחו להראות תקף אמונתם, כשר צבא הרשום בגבורה, אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה יותר, להראות תקפו בגנחותו. וכבר מרמז זה הענין בכל אוהב בשר-ודם שישימוח כשיזדמן לו מה שיוכל להראות בו אל אשר הוא אוהב, עד היכן מגיע עצם אהבתו.

ישארו - ימשכו. קנה - יוצר. הצרות - הבאות על האדם. כל מאי דעבדין מן שמאי לטב - כל מה שעושים מהשמים הוא לטובה.

